

403.

U S T A W A

z dnia 14 lipca 1936 r.

o Trybunale Stanu.

R o z d z i a ł I.

Ustrój.

Art. 1. (1) Trybunał Stanu składa się z Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, jako przewodniczącego, oraz sześciu sędziów i tyluż zastępców.

(2) Trybunał Stanu ma siedzibę w Warszawie.

Art. 2. Sędzią Trybunału Stanu i zastępcą może być tylko sędzia sądu powszechnego, pozostający w służbie czynnej.

Art. 3. (1) Najpóźniej na miesiąc przed upływem trzyletniej kadencji sędziów Trybunału Stanu,

Sejm i Senat przedstawia z osobna po 6 kandydatów na sędziów Trybunału Stanu i po tyluż kandydatów na zastępców.

(2) Tego samego kandydata nie mogą przedstawić obie izby.

Art. 4. Prezydent Rzeczypospolitej, uwzględniając równomiernie kandydatów każdej z Izb Ustawodawczych, powoła z pośród nich 6 sędziów Trybunału Stanu i tyluż zastępców.

Art. 5. (1) Członkowie Trybunału Stanu sprawują urząd ten honorowo.

(2) Prawo do diet oraz do zwrotu kosztów podróży służy im narówni z sędziami Sądu Najwyższego, o ile z tytułu stanowiska służbowego nie przypadają im wyższe należności.

Art. 6. Trybunał Stanu powołany jest do orzekania w sprawach Prezesa Rady Ministrów, Ministrów, Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, senatorów

i posłów, pociągniętych do odpowiedzialności konstytucyjnej.

Art. 7. (1) Trybunał Stanu orzeka w składzie przewodniczącego i 6 sędziów.

(2) Jeżeli sędzia nie może pełnić swych czynności, w miejsce jego wstępuje najstarszy służbą zastępca.

(3) Postanowienia na posiedzeniu niejawnem zapadają w składzie przewodniczącego i 4 sędziów.

Art. 8. (1) Oskarżycielem publicznym przed Trybunałem Stanu jest:

- a) w sprawie, wszczętej na podstawie uchwały Izby Połączonych — osoba, wybrana przez Izby Połączone;
- b) w sprawie, wszczętej na podstawie uchwały Sejmu lub Senatu — osoba, wybrana przez właściwą Izbę;
- c) w sprawie, wszczętej na żądanie Marszałka Sejmu lub Senatu — osoba, wyznaczona przez Marszałka właściwej Izby;
- d) w pozostałych sprawach — Pierwszy Prokurator Sądu Najwyższego lub delegowany przez niego prokurator tegoż Sądu.

(2) Oskarżycielem publicznym może być tylko ten, kto odpowiada warunkom, wymaganim do objęcia stanowiska sędziowskiego.

Rozdział II.

Odpowiedzialność członków Rządu i Prezesa Najwyższej Izby Kontroli.

Art. 9. (1) Prezes Rady Ministrów, Ministrowie i Prezes Najwyższej Izby Kontroli ponoszą odpowiedzialność konstytucyjną przed Trybunałem Stanu za umyślne naruszenie Konstytucji lub innego aktu ustawodawczego, dokonane w związku z urzędowaniem.

(2) Utrata urzędu nie powoduje wygaśnięcia odpowiedzialności konstytucyjnej.

Art. 10. (1) Prezydent Rzeczypospolitej postanowienie swoje o oddaniu pod sąd Trybunału Stanu członka Rządu lub Prezesa Najwyższej Izby Kontroli kieruje do Przewodniczącego Trybunału.

(2) Na podstawie postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej złoży Pierwszy Prokurator Sądu Najwyższego Trybunałowi Stanu wniosek, który zawierać będzie:

- a) dokładne określenie zarzucanego czynu;
- b) wskazanie przepisu, który został naruszony;
- c) uzasadnienie.

(3) Przed złożeniem wniosku Pierwszy Prokurator może przeprowadzić niezbędne czynności w zakresie dochodzenia.

Art. 11. (1) Wniosek do Izby Połączonych o oddanie członka Rządu lub Prezesa Najwyższej Izby Kontroli pod sąd Trybunału Stanu powinien być podpisany co najmniej przez 1/4 ustawowej liczby człon-

ków Izby Połączonych i zawierać te same dane, co wniosek Pierwszego Prokuratora Sądu Najwyższego (art. 10 ust. (2)).

(2) Wniosek złożyć należy Marszałkowi Senatowi.

Art. 12. (1) Posiedzenia Izby Połączonych wyznacza i na nich przewodniczy Marszałek Senatowi; zastępcą przewodniczącego Izby Połączonych jest Marszałek Sejmu.

(2) Celem wyłącznym wstępnego posiedzenia Izby Połączonych jest wybór Komisji.

(3) Komisję, złożoną z Przewodniczącego i 10 członków, wybierają Izby Połączone ze swego grona, bez rozprawy.

(4) Komisja bada zasadność wniosku i w tym celu wysłuchuje wyjaśnień tego, przeciw komu wniosek jest skierowany, jeżeli na wezwanie się stawi.

(5) Komisja składa Izbom sprawozdanie wraz z projektem uchwały.

Art. 13. (1) Izby Połączone przeprowadzą obrady nad sprawozdaniem Komisji, poczem powezmą uchwałę o odrzuceniu wniosku lub o oddaniu oskarżonego pod sąd Trybunału Stanu.

(2) Uchwała o oddaniu pod sąd Trybunału Stanu powinna zawierać te same dane, co wniosek, i zapada większością 3/5 głosów przy obecności co najmniej połowy ustawowej liczby członków Izby Połączonych.

(3) Po powzięciu uchwały o oddaniu oskarżonego pod sąd Trybunału Stanu, Izby Połączone dokonają wyboru oskarżyciela publicznego.

(4) Marszałek Senatu przekazuje uchwałę Przewodniczącemu Trybunału Stanu i równocześnie zawiadamia go o tem, kto w danej sprawie jest oskarżycielem publicznym.

Art. 14. Ten, przeciw komu wniosek jest skierowany, ma prawo być obecnym podczas obrad Izby Połączonych oraz zabierać głos.

Art. 15. Do obrad Izby Połączonych oraz Komisji stosuje się odpowiednio regulamin Sejmu, jeżeli ustawa niniejsza nie stanowi inaczej.

Art. 16. (1) Za naruszenia, zawierające znamiona przestępstwa, określonego w przepisach karnych, Trybunał Stanu wymierza kary zasadnicze, przewidziane temi przepisami.

(2) Za inne naruszenia Trybunał Stanu wymierza łącznie lub z osobna następujące kary: utraty praw publicznych, utraty obywatelskich praw honorowych, zmniejszenia lub pozbawienia uposażenia emerytalnego.

(3) Trybunał Stanu może, z uwagi na szczególne okoliczności czynu, określonego w ust. (2), pozostać na stwierdzeniu winy oskarżonego.

(4) Za naruszenia, zawierające znamiona przestępstwa, określonego w przepisach karnych, Trybunał Stanu może zawsze orzec kary z ust. (2), jako kary dodatkowe.

(5) Członek Rządu i Prezes Najwyższej Izby Kontroli, uznany wyrokiem Trybunału za winnego, traci urząd z mocy prawa.

Art. 17. (1) Utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych Trybunał Stanu orzeka na czas od 2 do 10 lat lub na zawsze.

(2) Utrata praw publicznych obejmuje utratę biernego i czynnego prawa wyboru do wszelkich ciał ustawodawczych, samorządowych oraz do innych instytucyj prawa publicznego, udziału w wymiarze sprawiedliwości, utratę urzędów i stanowisk publicznych i zdolności do ich uzyskania.

(3) Utrata obywatelskich praw honorowych obejmuje utratę tytułów zaszczytnych, orderów i odznaczeń, tudzież zdolności do ich uzyskania.

(4) Po upływie czasu, na który orzeczono utratę praw, skazany odzyskuje prawa wyborcze, prawa udziału w wymiarze sprawiedliwości, oraz zdolność do uzyskania innych utraconych praw.

Art. 18. (1) Nie można oddać członka Rządu i Prezesa Najwyższej Izby Kontroli pod sąd Trybunału Stanu z powodu naruszenia, popełnionego przed laty pięciu.

(2) Jeżeli jednak naruszenie zawiera znamiona przestępstwa, przedawnienie ścigania następuje w okresie, przewidzianym przepisami karnymi.

Art. 19. (1) Właściwość Trybunału Stanu wyłącza w danej sprawie właściwość innych władz.

(2) Jeżeli w sprawie, przekazanej Trybunałowi Stanu, toczy się postępowanie przed inną władzą, postępowanie to należy umorzyć i akta przekazać Trybunałowi Stanu.

Art. 20. Postępowanie przed Trybunałem Stanu odbywa się według zasad postępowania karnego przed sądami pierwszej instancji, jeżeli ustawa niniejsza nie stanowi inaczej.

Art. 21. (1) Uchwała Izb Połączonych i wniosek Pierwszego Prokuratora Sądu Najwyższego zastępują prawomocny akt oskarżenia.

(2) Powództwo cywilne jest niedopuszczalne.

(3) Przewodniczący Trybunału Stanu może, w razie potrzeby, zlecić przeprowadzenie śledztwa lub przedsięwzięcie poszczególnych czynności śledczych jednemu z sędziów śledczych do spraw wyjątkowego znaczenia.

Art. 22. (1) Umorzenie sprawy z powodu braku znamion naruszenia w czynnie zarzucanym oskarżonemu może nastąpić tylko na rozprawie.

(2) Stawiennictwo oskarżonego na rozprawę nie jest obowiązkowe, chyba że Trybunał Stanu nakaze oskarżonemu osobiste stawienie się.

(3) Urzędnicy publiczni są wolni w zeznaniach od obowiązku zachowania tajemnicy urzędowej, jeżeli tajemnica ta nie dotyczy obrony Państwa.

(4) Wyrok w części, dotyczącej ustalenia winy oskarżonego, zapada większością 5 głosów.

(5) Orzeczenia Trybunału Stanu są prawomocne z chwilą ogłoszenia.

(6) Wykonanie wyroku należy do właściwych władz, stosownie do przepisów ogólnych.

Art. 23. Jeżeli po rozpoczęciu rozprawy głównej, a przed wydaniem wyroku, upłynęła kadencja

sędziów Trybunału Stanu, Trybunał ten ukończy sprawę w składzie dotychczasowym; w razie jednak odroczenia rozprawy, rozpoznanie sprawy przechodzi do Trybunału Stanu w nowym składzie.

Rozdział III.

Odpowiedzialność senatorów i posłów.

Art. 24. Senatorowie i posłowie ponoszą przed Trybunałem Stanu odpowiedzialność:

- za wystąpienia sprzeczne z obowiązkiem wierności wobec Państwa Polskiego albo zawierające znamiona przestępstwa, ściganego z urzędu;
- za naruszenie zakazów, przewidzianych w art. 44 ustawy konstytucyjnej.

Art. 25. (1) Uchwała Sejmu lub Senatu o oddaniu posła lub senatora pod sąd Trybunału Stanu zawierać będzie te same dane, co uchwała o pociągnięciu członka Rządu do odpowiedzialności konstytucyjnej; to samo dotyczy żądania, zgłoszonego przez Marszałka Sejmu lub Senatu, albo przez Ministra Sprawiedliwości lub Prezesa Najwyższej Izby Kontroli.

(2) Po powzięciu uchwały o oddaniu posła lub senatora pod sąd Trybunału Stanu, właściwa Izba dokona wyboru oskarżyciela publicznego.

(3) Marszałek właściwej Izby przekazuje uchwałę lub swe żądanie Przewodniczącemu Trybunału Stanu i równocześnie zawiadamia go o tem, kto w danej sprawie jest oskarżycielem publicznym.

Art. 26. (1) Za wystąpienie senatora lub posła, sprzeczne z obowiązkiem wierności wobec Państwa Polskiego albo zawierające znamiona przestępstwa, ściganego z urzędu — Trybunał Stanu orzeka pozbawienie mandatu senatorskiego lub poselskiego.

(2) Za naruszenie przez senatora lub posła zakazu otrzymywania od Rządu korzyści osobistych — Trybunał Stanu orzeka pozbawienie mandatu senatorskiego lub poselskiego, oraz korzyści osobistych, od Rządu otrzymanych.

(3) Nie można wszcząć postępowania przeciwko senatorowi lub posłowi, jeżeli w chwili wszczęcia postępowania nie piastuje już mandatu, albo upłynęła kadencja izby, podczas której dopuścił się zarzucanego mu czynu.

(4) Jeżeli senator lub poseł przestaje piastować mandat po wszczęciu postępowania, lecz przed wydaniem przez Trybunał Stanu orzeczenia, Trybunał ogranicza orzeczenie do kwestji winy oskarżonego i utraty korzyści od Rządu otrzymanych.

Art. 27. (1) Trybunał Stanu, po otrzymaniu uchwały lub żądania w sprawie pociągnięcia senatora lub posła do odpowiedzialności, powożmie na posiedzeniu niejawnem postanowienie, dotyczące tymczasowego zawieszenia senatora lub posła w sprawowaniu mandatu.

(2) Zawieszenie pociąga za sobą z mocy prawa wstrzymanie wypłaty diet oraz prawa bezpłat-

nego korzystania z państwowych środków komunikacji.

(3) Wszelkie orzeczenia zapadają bezwzględną większością głosów.

(4) Pozatem stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu w przypadku odpowiedzialności członków Rządu.

Art. 28. Przepisy rozdziału niniejszego stosuje się odpowiednio do posłów na Sejm Śląski.

Rozdział IV.

Przepisy końcowe.

Art. 29. Przedstawienie przez Izby kandydatów na sędziów pierwszego Trybunału Stanu i zastępców nastąpi najpóźniej na najbliższej sesji zwyczajnej Izb Ustawodawczych.

Art. 30. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Prezesowi Rady Ministrów i Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 31. (1) Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

(2) Ustawa z dnia 27 kwietnia 1923 r. o Trybunale Stanu (Dz. U. R. P. Nr. 59, poz. 415) i rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 kwietnia 1927 r. o postępowaniu sądowym w razie naruszenia postanowień art. 22 Konstytucji (Dz. U. R. P. Nr. 41, poz. 468) tracą moc obowiązującą.

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki*

Prezes Rady Ministrów: *Sławoj Składkowski*

Minister Sprawiedliwości: *W. Grabowski*
